

A vasúti határforgalom-ellenőrzés során felfedett jogellenes cselekmények és azok rögzítési gyakorlata

Legal Acts Detected during Border Checks on Rail Traffic and Their Recording Practice

BARTUS Gábor¹

Bevezetés: A vasúti határforgalom-ellenőrzés sajátos és speciális szerepet tölt be Magyarország szárazföldi határainak ellenőrzésében. A legális migráció okozta kihívásokra történő reagálás mellett kiemelt feladatot jelent az illegális migrációs jogellenes cselekmények felfedése a vasúti határátkelőhelyeken, a tanulmány ezen jogellenes cselekmények beazonosítására törekszik.

Célkitűzések: A tanulmány célja a vasúti határforgalom-ellenőrzéshez kapcsolódó jogellenes cselekmények beazonosítása, továbbá a határrendészeti adatok és részadatok közötti viszonyrendszer áttekintése.

Módszer: A határrendészeti jogsértő cselekmények kutatása alapkutatási céllal, szekunder adatforrásokra támaszkodva dokumentum- és tartalomelemzés módszerével, az adatbázisok vizsgálatával, valamint a releváns jogszabályok és közjogi szervezetszabályozó eszközök összehasonlító elemzésével történt.

Eredmények: A tanulmány elsődleges eredménye, hogy a határrendészeti jellegű jogellenes cselekményeket kategorizálja és rendszerbe foglalja, továbbá megállapítja, hogy a vasúti határátkelőhelyen felfedett jogellenes cselekmények típusaik szerint egyrészt illeszkednek az államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekmények körébe, másrészt viszont egyedi elkövetési magatartások kapcsolódnak hozzá. A tanulmány másik eredménye, hogy feltárja a jogellenes cselekmények statisztikai adatai mögött rejlő információk és részadatok tartalmát, illetve összefüggéseit a kriminalisztikai alapkérdéseken

¹ R. őrnagy, tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszék; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: bartus.gabor@uni-nke.hu

keresztül. A tanulmány kísérletet tett a határrendészeti adatok rögzítéséhez alkalmazott Robotzsaru NEO szakrendszer elhelyezésére a Robotzsaru rendszeren belül a szabályzók összehasonlító elemzése útján.

Következtetések: Konklúzióként levonható, hogy a jogellenes cselekmények rögzítési gyakorlata sokat fejlődött az elmúlt időszakban, amely jelenleg komplex eseményfeldolgozás formájában valósul meg a Robotzsaru NEO rendszer alkalmazásával. Ezen eseményfeldolgozás irányított formában választ ad valamennyi kriminalisztikai alapkérdésre. A jövőbeni kutatásokra vonatkozó iránymutatásként megfogalmazandó a határrendészeti adatrögzítési gyakorlat fejlődéstörténetének kutatása.

Kulcsszavak: vasúti határforgalom-ellenőrzés, illegális migrációval összefüggő jogellenes cselekmények, adatrögzítés

Introduction: Rail border checks have a specific and special role in controlling Hungary's land borders. In addition to responding to the challenges posed by legal migration, the detection of illegal migration offences at rail border crossing points is a priority. The range of illegal acts is a separate category from a border management perspective and the study aims to identify these illegal acts.

Objectives: The aim of the study is to identify the offences related to rail border checks and to review the relationship between border police data and sub-data.

Methods: The research on border law enforcement offences was carried out using a basic research approach, relying on secondary data sources, document and content analysis methods, database analysis, and comparative analysis of relevant legislation and public law instruments.

Results: The primary outcome of the study is to categorise and classify border-related offences and to establish that the types of offences detected at the railway border crossing fit within the scope of border-related offences on the one hand, and are associated with specific offences on the other. Another result of the study is to explore the content and context of the information and sub-data behind the statistics on offences through the basic criminological questions. The study attempted to systematically place the Robocop NEO specialised system used for recording border police data within the Robocop system by means of a comparative analysis of the controllers.

Conclusion: It is concluded that the practice of recording offences has evolved a lot in the recent period, which is currently implemented in the form of complex event processing using the Robocop NEO system. This event processing provides answers to all basic criminological questions in a controlled way. Research into the evolution of border police recording practices should be formulated as a guideline for future research.

Keywords: rail border checks, unlawful acts related to illegal migration, data recording

Bevezetés

Magyarország a külső határokra vonatkozó schengeni vívmányokat végrehajtó európai uniós tagállamként köteles biztosítani a schengeni elveknek megfelelő hatékony külső határellenőrzéssel és a megfelelő kísérő intézkedések alkalmazásával a belső határellenőrzés nélküli térség biztonságát. A személyforgalmi adatok elemzése alapján a schengeni külső határátkelőhelyeken átlépő utasforgalom folyamatos növekedést mutatott a Covid-19-világjárvány bekövetkezéséig, valamint a határforgalomban bevezetett korlátozások feloldását követően az utasforgalom visszarendeződése megtörtént, és azóta ismét folyamatos növekedés figyelhető meg (ORFK 2024). A legális migráció/utazás tendenciái mellett a Rendőrségnek meg kell találnia a megfelelő válaszokat a zöldhatáron, a határátkelőhelyeken, valamint a schengeni külső határterületen kívül jelentkező illegális migrációs cselekmények kiszűrésére és felfedésére. Ezeknek a válaszoknak konkrét „tesztet öltését” jelenti a térben és időben folyamatosan végzett határellenőrzési (határőrizet, határforgalom-ellenőrzés) és azt kiegészítő mélységi ellenőrzési tevékenység. Amennyiben a határforgalom-ellenőrzési feladatokra mint általános feladatra tekintünk a Rendőrség határrendészeti feladatrendszerében, akkor a vasúti határforgalom-ellenőrzés sajátos és speciális szerepet tölt be a szárazföldi határok ellenőrzésében. Nemcsak a vasúti infrastruktúra és az egyedi feladatok adják a sajátos szerepet, hanem külön specialitás jelentkezik a határforgalom-ellenőrzés során felfedett jogellenes cselekmények elkövetési módszereinél is. Jelen tanulmányban a vasúti határforgalom-ellenőrzés során felfedett jogellenes cselekmények fogalmi értelmezésével, megfelelő beazonosításával és adatrögzítési gyakorlatával foglalkozom. A kutatómunkám lehatárolásaként kutatásom során nem tekintem célomnak a jogellenes cselekmények statisztikai adatainak elemzését és összehasonlítását, továbbá az adatrögzítések fejlődéstörténeti áttekintését. Elsődleges célkitűzésem a határrendészeti jogellenes cselekmények beazonosítása és a határrendészeti adatok rendszerbeli értelmezése a jelenleg alkalmazott szakrendszerben.

A vasúti határátkelőhelyen jelentkező jogellenes cselekmények beazonosítása

A jogellenes cselekmény mint fogalom, általános jogtudományi elemzésének mellőzésével, kontextusba helyezve a vasúti határátkelőhelyekre, alapvetően a határforgalom-ellenőrzési feladatok ellátásán keresztül fogható meg leginkább. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) 2. cikk 11. pontja alapján a határforgalom-ellenőrzés „a határátkelőhelyeken végzett ellenőrzés annak megállapítására, hogy a személyek, beleértve az azok birtokában lévő közlekedési eszközöket és tárgyakat, beléptethetők-e a tagállamok területére, illetve elhagyhatják-e azt”. Alapvetés

a schengeni külső határok átlépésére vonatkozóan – ezen kötelezettségek alól a Schengeni határ-ellenőrzési kódexben meghatározott feltételek teljesülése esetén kivételek engedélyezhetők –, hogy azokat csak a határátkelőhelyek nyitvatartási idejében lehet átlépni, és ez természetesen vonatkozik a schengeni külső határainkon funkcionáló vasúti határátkelőhelyekre is. A Schengeni határ-ellenőrzési kódex 5. cikke alapján a tagállamok szankciókat vezethetnek be a külső határok jogellenes átlépése esetén, ezen szankcióknak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük. A jogsértő cselekmények szankcionálása megjelenik a nemzeti szabályozáson keresztül büncselekmény, valamint szabálysértés formájában, továbbá a Rendőrség határrendészeti feladataiban. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 4. § (1) bekezdése alapján: „Büncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.” A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Sztv.) 1. § (1) bekezdése alapján „szabálysértés az az e törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra”.

A Rendőrség alapvető feladatai közül Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 46. cikk (1) bekezdésében foglalt államhatár rendjének védelmén keresztül kifejezetten érvényesül a Schengeni határ-ellenőrzési kódexben foglalt célkitűzés, másrészt pedig ezen túlmenően a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 1. §-ában meghatározott konkrét feladatokban. Az Rtv. alapján a Rendőrség végzi a büncselekmények és a szabálysértések megelőzésére, felderítésére vonatkozó feladatokat, továbbá megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését. A Rendőrségnek a feladatrendszerén belül a határforgalom ellenőrzése kiemelt feladatot jelent, a rendészeti feladatkörében ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, valamint a szállítmányokat. A vasúti határátkelőhelyekre korlátozva ezen feladatok ugyanígy megjelennek azon kiegészítéssel, hogy a vasúti határátkelőhelyek üzemeltetése, fenntartására és fejlesztésére vonatkozó teendők nem tartoznak a Rendőrség feladatkörébe. A Rendőrség kizárólag a közúti határátkelőhelyen végzi ezen feladatok ellátását (BARTUS 2024). Az államhatár-ról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 2. § b) pontja külön jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában a határátkelőhely ingatlan tulajdonosát jelöli meg a határátkelőhely üzemeltetőjeként. A határátkelőhelyek a határterületről, valamint a határátkelőhely területére nem határátlépés céljából történő belépés és tartózkodás szabályairól szóló 330/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet 1. §-a alapján határterületnek minősülnek. A vasúti határátkelőhelyeket konkrétan nevesíti a Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról szóló 67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet 1. számú melléklete. A határterületnek kiemelt jelentősége van a jogellenes cselekmények felfedésével összefüggésben az államhatár jogellenes átlépése esetén a Rendőrség idegenrendészeti kiutasítási hatáskörének alkalmazhatósága tekintetében (KAKÓCZ 2024).

Az Rtv. 13. § (1) bekezdése alapján a vasúti határátkelőhelyeken történő feladatellátás során a rendőröknek intézkedési kötelezettsége keletkezik, amennyiben a közbiztonság, a közrend vagy az államhatár rendjét sértő/veszélyeztető tényt/körülményt/cselekményt észlelnek/hoznak tudomásukra.

A határrendészeti aspektusban releváns jogellenes (jogsértő) cselekmények rendszerbeli elhelyezését indokolja, hogy a Rendőrség alapvető és jogszabályokban meghatározott egyéb határrendészeti jellegű feladatain keresztül több különböző típusú és súlyú jogsértés, illetve ahhoz kapcsolódó szankció kapcsolódik. Kutatásom alapján az államhatárral kapcsolatos cselekmény, amely „az államhatárral, mint védett jogi tárggyal bármilyen módon összefüggésbe hozható, a határbiztonságot közvetlenül vagy közvetve érintő esemény, folyamat” (BODA 2019), képezi a legmagasabb rendű gyűjtőfogalmat a határrendészeti rendszerben. Ezen belül alapvetően a jogellenes, azaz valamely jogszabályba ütköző cselekményről beszélhetünk, másrészt viszont jogszabályba nem ütköző cselekmények és események tartoznak bele, amely logikai elgondolásomat az 1. ábrán szemléltetem.

Államhatárral kapcsolatos cselekmények		
Államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekmények		Egyéb, nem jogellenes cselekmények, események
Illegális migrációval összefüggő jogsértő cselekmények	Egyéb, államhatárral kapcsolatos jogsértő cselekmények	Határrendi események
Bűncselekmények	Tiltott határátlépés megakadályozása	Határrendésértés
Szabálysértések	Jogellenes tartózkodás miatt külföldiek feltartóztatása és átkísérése	Határrendi eset
	Határrendészeti szabálysértés	Beutazási feltételeket nem teljesítő személyek visszairányítása (okozat)
	Határjelrongálás (tulajdon elleni szabálysértés)	Adatbázisokban elért találatok (nemzeti, SIS, Interpol FIND)
	Áru-, tárgycsempészet	
	Kábítószerrel összefüggő esemény	
	Fegyverrel, sugárzó, pirotechnikai anyaggal összefüggő esemény	

1. ábra: Államhatárral kapcsolatos cselekmények

Forrás: a Határrendészeti helyzetképek alapján a szerző szerkesztése

Az egyéb nem jogellenes cselekmények és események speciális formája a határrendi események köre, amelyeken belül megkülönböztetjük a határrendsértéseket és az enyhébbnek minősülő határrendi eseteket. A határrendi események felfedése és kategorizált dokumentálása a határrend fenntartásához kapcsolódik. A határrendsértések alatt értett konkrét események és cselekmények viszonylatonként eltérőek, azonban vannak olyan intézkedést igénylő események (területsértés, légtérsértés, átlövés, államhatáron áthatoló robbantás, tűzátterjedés vagy tűzokozás), amelyek szinte minden viszonylatban megtalálhatók mint nevesített határrendsértések. A határrendi esetek (áttévedés, háziállat-átkóborlás, járműútsodródás) határrendsértésnek nem minősülő esetnek nevezhetők, ahol hiányzik a szándékoság, és a véletlen bekövetkezés okolható leginkább (VÁJLOK 2013).

Érzékeltetve a kapcsolódási pontokat az 1. ábrán feltüntetett, államhatárral kapcsolatos cselekmények között, nem lehet kategorikusan minden egyes cselekményt csak és kizárólag egy elemhez besorolni. Mindez természetesen bonyolítja a tisztánlátást, és akár meg is kérdőjelezheti a kategorizálás létjogosultságát, ugyanakkor a folyamatok mögött rejlő összetett összefüggések ellenére működő statisztikai adatszolgáltatás jellemezte és jellemzi most is a határrendészeti statisztikai adatgyűjtési gyakorlatot. A változó jogszabályi környezethez és eljárási gyakorlathoz történő alkalmazkodás mellett szükségessé vált a statisztikai adatgyűjtési gyakorlat hozzáigazítása az aktuális körülményekhez. Példaként említve a külföldiek által elkövetett tiltott határátlépések esetén, habár megvalósult a szabálysértés, szabálysértési eljárás mellőzésével idegenrendészeti eljárás indult az adott ügyben, ugyanakkor a jelenleg alkalmazott jogszerű gyakorlat ezen eljárást sok esetben mellőzi az úgynevezett „feltartóztatás és átkísérés” alkalmazásával.

A határrendészeti szakterület intézkedéseinek összetétele és statisztikai adatai elérhetők havi rendszerességgel a Rendőrség hivatalos honlapján a „Határrendészeti helyzetkép” formájában (BARTUS 2023). Az illegális migrációval összefüggő jogsértő cselekmények képezik a határrendészeti szakterület statisztikai mutatókkal alátámasztott elsődleges eredményességét. További fontos kategóriát képeznek a „Megakadályozások és átkísérések”, a „Visszairányítások”, valamint az „Adatbázisokban elért találatok”, amelyek mind relevánsak a vasúti határforgalom-ellenőrzési feladatok ellátása során (ORFK 2024). Vasúti specialitásnak tekinthetők a fentiekben meghatározott és beazonosított jogsértő cselekmények sajátos elkövetési módszerei, amelyek felfedéséhez szükségeltetik a határrendészeti állomány speciális felkészültsége is. Ezek között kiemelendő az egyik legveszélyesebb, a vasúti járművön történő megbújás módszerével elkövetett tiltott határátlépések elkövetése és felfedése.

Az illegális migrációval összefüggő jogsértő cselekmények köre egy olyan gyűjtőfogalomnak tekinthető, amelybe meghatározott bűncselekmények és szabálysértések tartoznak bele az illegális migrációval összefüggő jogsértések kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására kiadott 36/2018. (VI. 27.) ORFK utasítás értelmezésében. Hasonlóan kategorizálta a korábban hatályban lévő, az illegális migrációval összefüggő jogsértések kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására kiadott 21/2008. (OT 11.) ORFK utasítás is az illegális migrációhoz kapcsolódó jogsértések körét, amelyet az 1. táblázatban szemléltetünk.

Az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmény mint gyűjtőfogalom alkalmazása egyébként a 2000-es évek elejére vezethető vissza. A Határőrség országos parancsnoka már 2001-ben használta a terminológiát (Határsértők 2001). Jogforrás szövegében első alkalommal az illegális migráció és az ahhoz kapcsolódó más jogellenes cselekmények komplex mélységi ellenőrzésének kialakítására és működtetésére kiadott 2/2002. (BK 10.) BM–PM–SZCSM együttes utasításban jelent meg a szakkifejezés. Másik megjelenése a Határőrség által foganatosított intézkedések és események összesítését szolgáló statisztikai kimutatásokban történő megjelenése volt, amelynél a 2002. évet értékelő határőrségi határhelyzetképben és egyéb kiadványokban már külön kategóriát képeztek az illegális migrációhoz kapcsolódó cselekmények (lásd például DANYI 2005; KUBIK 2005). Ezen gyűjtőfogalom megalkotása

ismereteim szerint Ritecz Györgyhöz köthető több más, jelenleg is használt határrendészeti szakkifejezés mellett.

1. táblázat: Az illegális migrációval összefüggő jogellenes cselekmények

21/2008. ORFK utasítás	36/2018. ORFK utasítás
<p>A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényben meghatározott:</p> <ul style="list-style-type: none"> – embercsempészés (218. §), – jogellenes tartózkodás elősegítése (214/A. §), – az úti okmány, továbbá az országba beutazásra, az országon átutazásra vagy az országból kiutazásra jogosító más okirat tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (274. §), – beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (214. §), – beleértve a fentiekkel összefüggésben elkövetett más bűncselekményeket is, mint a személyi szabadság megsértése (175. §), az emberkereskedelem (175/B. §) és a visszaélés okirattal (277. §) bűncselekményeket. <p>A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvényben és az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendeletben meghatározott:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tiltott határátlépés, illetve annak kísérlete (Korm. rendelet 22. §), – külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértés (Korm. rendelet 30. §). 	<p>A Btk.-ban meghatározott:</p> <ul style="list-style-type: none"> – embercsempészés (353. §), – jogellenes tartózkodás elősegítése (354. §), – az úti okmány, továbbá az országba beutazásra, az országon átutazásra vagy az országból kiutazásra jogosító más okirat tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (342. §), – határzár tiltott átlépése (352/A. §), – határzár megrongálása (352/B. §), – beleértve a fentiekben felsorolt bűncselekményekkel összefüggésben elkövetett más bűncselekményeket, így különösen a személyi szabadság megsértése (194. §), az emberkereskedelem (192. §), a biztonsági okmány hamisítása (344. §), az okirattal visszaélés (346. §), a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés (355. §), valamint a harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatása (356. §). <p>Az Sztv.-ben meghatározott:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tiltott határátlépés, illetve annak kísérlete (204. §), – a külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértés (208. §), valamint – a kötelező tartózkodás szabályainak megszegése (168/A. §).

Forrás: a 21/2008. és 36/2018. ORFK utasítás alapján a szerző szerkesztése

Az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmény mint gyűjtőfogalmi terminológia a mai napig szerves része a határrendészeti adatgyűjtéseknek és statisztikai elemzéseknek.

A vasúti határforgalom-ellenőrzéshez gyakorlatilag valamennyi államhatárt érintő jogellenes cselekmény kapcsolódhat, ugyanakkor olyan egyedi sajátosságok is megjelennek, amelyek csak a vasúti közlekedéshez kapcsolódnak. Ezek közé tartoznak elsődlegesen azon tipizálható elkövetési módszerek, amelyek jellemzik az egyes jogsértő cselekményeket. Ezek eklatáns példái a vasúti járművön megbújás módszerével elkövetett tiltott határátlépések, amelyek személy- és tehervonat típusonként elérő biztonsági fenyegetettséget jelentenek. A vasúti határátkelőhelyek esetében a tehervonatokon a legjellemzőbb elkövetési módszer a vasúti kocsik alvázán, a légtartály fölött, az üres vasúti kocsiban, a rakott

vasúti kocsi rakománya között, gabonaszállító kocsiban, a vasúti kocsik ütközőjén, a tartálykocsiban, félpótkocsin szállított rakomány között, autószállító tréleren az autókban történő megbújás. A személyvonatok esetében a WC feletti padlástérben és az ülések alatt fednek fel jellemzően megbújt személyeket (BARTUS 2022; BALLA 2017). A beutazási vagy kiutazási feltételeket nem teljesítő személyek ritkábban alkalmazott módszerei közé tartoznak a határellenőrzés megkerülésére vonatkozó cselekmények, mint az útlevelkezelők megtévesztése, a szolgálatellátásukat befolyásoló és azzal összefüggő objektív és szubjektív tényezők kihasználása (BALLA 2019). A személyazonosítás folyamatában és a vasúti járművek ellenőrzésében, kutatásában a szubjektív tényezők jobban tetten érhetők (BALLA 2017). Ezen okok miatt a vasúti határellenőrzést végzők felkészültségén nagyon sok múlik (BALLA 2020).

Az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Határrendészeti Főosztály által biztosított adatok alapján a 2024. évben az 1. ábrán szereplő, államhatárral kapcsolatos cselekmények közül a vasúti határatkelőhelyeken jellemzően az alábbiak felfedésére került sor:

- bűncselekmények közül az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás;
- szabálysértések közül a tiltott határátlépés, továbbá a külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértés;
- a beutazási feltételeket nem teljesítő személyek felfedése és visszairányítása;
- a határrendészeti szabálysértés;
- adatbázisokban elért találatok (Interpol FIND, nemzeti nyilvántartások, SIS rendszer);
- áru-, tárgycsempészet (dohánytermék csempészete).

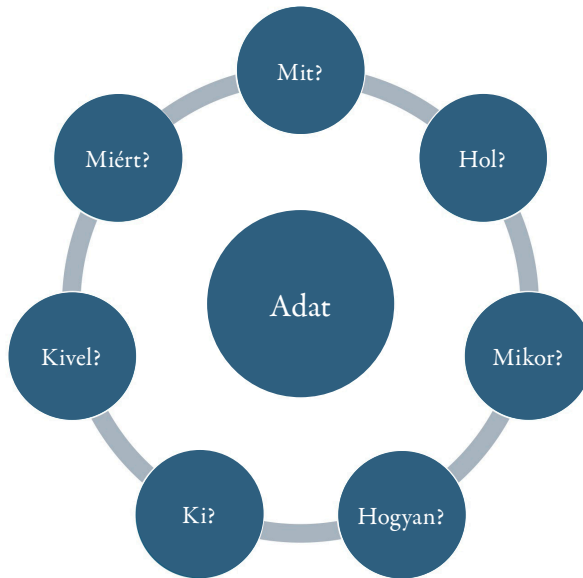
Határrendészeti adatok és részadatok egymáshoz való viszonya

A jogellenes cselekmények kategorizálása kapcsán nagyon fontos kérdés a statisztikai adatok mögött rejlő folyamatok azonosítása. Ennek során kulcskérdésnek tekinthető, hogyan lesz egy felfedett – kategorizált és a vasúti határforgalom-ellenőrzés szempontjából releváns – jogsértő cselekményből statisztikai adat. Minden anonim adat mögött több információ, úgynevezett részadat is van, amely részadatok egymással összefüggő viszonyuk miatt önmagukban nem értékelhetők. Amennyiben minden részadat rendelkezésre áll, abból generálódik egy adat, amely adatok sokaságából tevődik össze a határrendészeti statisztikai adatbázis. Ezek között megkülönböztethetünk olyan releváns részadatot, amely nélkül maga a statisztikai adat nem tekinthető pontosnak, hitelesség szempontjából az megkérdőjelezhető.

A vasúti határforgalom-ellenőrzés során felfedett államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekményeknél kiemelt prioritást élvez azon kérdések megválaszolása, hogy hogyan keletkezik egy adat, ki és mikor rögzíti azt, továbbá milyen részadatokból áll. Ezen elsődleges kérdések kísértetiesen hasonlítanak a kriminalisztikai alapkérdésekhez (mit, hol, mikor, hogyan, ki, kivel, miért), amelyek teljes mértékben megfellelthetők

a határrendészeti események adatainak rögzítéséhez elengedhetetlen részadatokkal is az alábbiak szerint (BODA 2019):

- Mit? A jogellenes cselekmény felfedése során a határrendészeti feladatot ellátó állomány részéről nagyon fontos tényező az intézkedési kötelezettség felismerése, továbbá az adott cselekmény kategorizálása és rendszertani elhelyezése. A rendőri intézkedés eredménye, a befejezésén túlmenően annak megfelelő dokumentálása valamilyen formában vagy adathordozón történő rögzítése.
- Hol? A rendőri intézkedés helyszíne alapvető fontosságú részadat, ugyanis a térben történő elhelyezése és beazonosíthatósága csak a pontos helyrögzítés mellett lehetséges. A helyszínek kategorizálása segítséget nyújt a későbbi adatelemzéshez, a határátkelőhelyek és azon belül a konkrét vasúti határátkelőhelyek kiválasztása elengedhetetlen a megfelelő dokumentáláshoz. A vasúti határátkelőhelyek az adott település belterületén, a vasútállomás területén üzemelnek, amelyekhez viszont konkrét cím kapcsolódik. Mindazonáltal az egységes értelmezés szükségessé teszi a határátkelőhelyek helyszínének önálló kategorizálását.
- Mikor? Az események felfedésének pontos időpontja – itt direkt nem a bekövetkezése terminológiát használtam – olyan releváns részadat, amely nélkül időben (év, hónap, nap, óra, perc) nem helyezhető el az egész adat.
- Hogyan? Az adatrögzítés kezdetben szóban jelentett információk átadásán alapult, amelyet követett a telekommunikációs eszközök útján továbbított szóbeli információk papíralapon történő jegyzetelése és rögzítése. Az adatok megbízhatóságát és hitelességét biztosította a határrendészeti tevékenységekre kialakított parancsnoki intézkedésekre vonatkozó „algoritmus”, a „Tisztázni, Intézkedni, Jelenteni” (TIJ) módszere (VARGA 1996: 68). Az 1990-es évek végén elterjedt Microsoft Word és a Microsoft Excel számítógépes alkalmazás lehetővé tette a papíralapú rögzítések kiváltását, amelyeket felváltott a 2000-es évek elején a kódszótárak alapján kiválasztott informatikai szakrendszerekben történő rögzítés, amely gyakorlat a mai napig is érvényesül. Az informatikai szakrendszerek fejlődésével jelentős technológiai modernizációnak tekinthető a komplex eseményfeldolgozás. Ezen kérdéshez tartozik még az adattovábbítás módja is, ugyanis a személyes kommunikációt folyamatosan felváltotta a technikai fejlődés adta távbeszélő útján történő hangalapú adattovábbítás, amelyet követett a szöveges adatok továbbítása és a komplex adatsomagok (hang, fénykép, szöveg) küldése.
- Ki? Ezen kérdés tisztázza, hogy az adatrögzítést ki végzi, az adatot mely személy kezelteti pontosan és visszakereshető formában. A jelenlegi gyakorlat során elsődlegesen a jogellenes cselekményt felfedő és a rendőri intézkedést foganatosító személy végzi az adatrögzítést, attól eltérően pedig – a korábban jellemző gyakorlat szerinti – szóbeli, vagy távbeszélő útján megadott adatokat más személy rögzíti a szakrendszerben. Itt fontos hangsúlyozni, hogy az intézkedő és rögzítő személye szétválik egymástól, az adatok elemzése során ezen leválasztásra alkalmasnak kell lennie a szakrendszernek.
- Kivel? Amennyiben több személy vesz részt a rendőri intézkedésben, akkor van relevanciája a kérdésnek.

2. ábra: *A határrendészeti adat mögötti részadatok*
 Forrás: BODA 2019 adatai alapján a szerző szerkesztése

- **Miért?** Az adatrögzítés és adatgyűjtés rendeltetése, hogy az ügyfeldolgozást követően az elvégzett tevékenység számszerűsíthető statisztikai adat legyen. Ezen adat, illetve adathalmaz felhasználható az elemző-értékelő munkára, az abból levont következtetések alapján a szakmai vezetői döntések előkészítésére, támogatására és alátámasztására, továbbá alkalmazott módszerekkel végzett eredményesség-, hatékonyság- és teljesítménymérésre.

A felfedett jogellenes cselekmények rögzítése

A vasúti határforgalom-ellenőrzéshez kapcsolódó jogellenes cselekmények dokumentált, visszakereshető módon történő rögzítése mindig megvalósult valamilyen formában. A korábbi adatrögzítések gyakorlatát és az alkalmazott szakrendszerek fejlődési ciklusait jelen tanulmányban nem részletezem, azonban a tárgykörben külön kutatást tervezek majd végrehajtani.

A jelenlegi határrendészeti adatrögzítésnél megkerülhetetlen primátussal rendelkezik a Robotzsaru rendszer. Annak egyértelműsítése érdekében, hogy pontosan mit értünk a Robotzsaru rendszer alatt, dokumentumelemzést végeztem. A Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól szóló 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás 2023. szeptember 30-ig volt hatályban. Ezen közjogi szervezetszabályozó eszközt azért tekintem mérföldkőnek a Robotzsaru szakrendszer

3. ábra: Robotzсарu rendszer

Forrás: a 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás alapján a szerző szerkesztése

elsődleges konceptualizálása céljából, mert az utasítás alkalmazásában értelmezett Robotzсарu szakrendszer fogalmát először definiálta, másrészt rendezte a Robotzсарu NEO és a Netzсарu rendszer, valamint a Dokumentumtár egymáshoz fűződő viszonyát.

A szakrendszeri fogalmakat definiáló, a határrendészeti, igazgatásrendészeti, idegenrendészeti, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti egységes rendészeti statisztikai rendszer használatának szabályairól szóló 7/2013. (III. 29.) BM utasításban a Robotzсарu rendszer már négy elemből állt (kibővült a térkép modullal), azonban a többi elem vonatkozásában a rendszerbeli elhelyezkedés korrelál a 18/2011. ORFK utasításban foglaltakkal. A Robotzсарu integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer használatának szabályozásáról, az egységes elektronikus iratkezelés bevezetéséről és a bevezetést támogató projektszervezetek létrehozásáról szóló 24/2011. (IX. 9.) BM utasításban szintén definiálták a Robotzсарu rendszert, amelyen belül három alkalmazási felületet tüntettek fel (Robotzсарu NEO rendszer, Netzсарu rendszer, Robotzсарu Szövegbányász). Mindezekből levonható azon következtetés, hogy a Robotzсарu rendszer egy olyan informatikai alkalmazás, amely egyfajta gyűjtőfogalomként összefogja és rendszerbe foglalja a különböző alrendszereket. Ezen alrendszerek típusa vonatkozásában nincs egységes értelmezés, ugyanakkor valamennyi normatív utasításban együttesen jelen van a Robotzсарu NEO és a Netzсарu rendszer.

A határrendészeti jogellenes cselekmények felfedésekor a rendőrök a feladatellátásuk során keletkező valamennyi nyílt adat és irat rögzítését a Robotzсарu NEO rendszerben végzik, annak határrendészeti szakmai moduljában. Megjegyzendő, hogy a határrendészeti rendőri intézkedések alatt a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendeletben foglalt határrendészeti feladatok ellátásának keretében (határőrizet, határforgalom-ellenőrzés, mélységi ellenőrzés, államhatár rendjének fenntartása) történt intézkedések értendők, amelyek nem kizárólag a tipikusan határrendészeti rendőri szerveket érintik, hanem valamennyi végrehajtó állománnyal rendelkező rendőri szerv munkájához szervesen kapcsolódhatnak. A határrendészeti rendőri szervek esetén nyilvánvaló, hogy a fenti szabályozási háttérnek megfelelően a határrendészeti rendőri intézkedéseket az arra rendelt szakmai modulban kell rögzíteni. Minden más rendőri szervnél, amelynek illetékessége a schengeni külső határterületen kívüli területre esik, külön közjogi szervezetszabályzó eszköz írja elő, hogy milyen jellegű rendőri intézkedéseknél kötelesek az adminisztratív tevékenységet a határrendészeti modulban végrehajtani.

Az illegális migrációval összefüggő jogsértések kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására kiadott 36/2018. ORFK utasítás 24. pontja alapján a rendőri szervek az illegális migrációhoz kapcsolódó jogsértések közül az embercsempészás, a jogellenes tartózkodás elősegítése, az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás, a határárral kapcsolatos bűncselekmények, továbbá a tiltott határátlépés, illetve annak kísérlete, a külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértés és a kötelező tartózkodás szabályainak megszegése szabálysértések felfedése esetén a rendőri intézkedéseket és az ahhoz kapcsolódó iratokat a Robotzsaru NEO rendszer határrendészeti moduljában kell rögzíteni.

Összefoglalás

A jogellenes cselekmények felfedése a vasúti határátkelőhelyek vonatkozásában jellemzően a határforgalom-ellenőrzési feladatok ellátása során történik. Ugyanakkor a határforgalom-ellenőrzés tartalmában, habár az megegyezik a közúti és légi határátkelőhelyeken végzett tevékenységgel, vannak olyan szolgálati részfeladatok, amelyek azoktól merően eltérőek, és csak a vasúti határforgalom-ellenőrzéshez kapcsolódnak.

Az államhatárral kapcsolatos cselekmények olyan gyűjtőfogalmat jelentenek egy határrendészeti rendőri szervnek, amely magában foglalja a határrendészeti jellegű feladatai során felfedhető, rendőri intézkedést igénylő cselekményeket. Ezeken belül kiemelt jelentőségűek az illegális migrációval összefüggő jogsértő cselekmények, amely gyűjtőfogalom a 2000-es évek elejétől alapját képezi a határrendészeti statisztikai adatbázisnak és az adatgyűjtés szempontrendszerének.

A jogellenes cselekmények statisztikai adatai mögött álló részadatok és információk képezik az adott adat hitelességét és pontosságát. Ezek megfeleltethetők a kriminalisztika hét kérdésének megválaszolásával, hogy milyen részadatok képezik az adat tartalmát.

A jogsértő cselekmény bekövetkezése, felfedése és az azt követő jelentőszolgálati feladatok eredményeképpen az ügyfeldolgozás/dokumentálás képezi a későbbi adat rendelkezésre állásának alapját. A határrendészeti adatrögzítés jelenleg a Robotzsaru rendszer egyik elemében, a Robotzsaru NEO rendszerben történik, amely szakrendszer lehetővé teszi a jogellenes cselekmények komplex eseményfeldolgozását.

A komplex eseményfeldolgozás megkönnyíti a rögzítési folyamatot, ugyanis pályára állítja az események rögzítését, és azon is tartja, ugyanakkor elengedhetetlen, hogy a rögzítő személy pontosan tudja már a folyamat elején, hogy milyen eseményt akar dokumentálni, és meg kell tudni válaszolni a feltett kérdéseken keresztül a részadatokra vonatkozó információkat. Amennyiben nem áll rendelkezésre valamilyen részadat, akkor az informatikai fejlesztéseknek köszönhetően a Robotzsaru NEO határrendészeti modul nem engedi hitelesíteni és véglegesíteni az adott eseményt. Amíg korábban egy adott határrendészeti esemény esetén telefonon keresztül folyamatosan intézkedni, jelenteni, pontosítani kellett a történeteket, „sokszor kusza szálakat kibogozni, elválasztani a lényegest a lényegtelenről” (Határőr 33/31), addig az informatikai szakrendszerek valamennyi releváns részadatot megkövetelnek az adatrögzítés során.

Felhasznált irodalom

- BALLA József (2017): A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzés tartalmi elemei Magyarországon 2016-ban. *Magyar Rendészet*, 17(3), 13–30.
- BALLA József (2019): *A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonság növelő hatása a határ-, illetve közbiztonság alakulására*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- BALLA József (2020): *Határforgalom-ellenőrzési technológia kontra közokirat-hamisítás*. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet.
- BARTUS, Gábor (2022): Aktuelle Modi Operandi der Menschenschleusung in Mitteleuropa. *Mitteleuropäische Polizeiakademie Fachjournal*, (1), 23–30.
- BARTUS Gábor (2023): Az embercsempészés bűncselekmény statisztikai alakulása 2015–2022 között. *Határrendészeti Tanulmányok*, 20(1), 5–15.
- BARTUS Gábor (2024): A vasúti határforgalom-ellenőrzés helye az integrált határigazgatásban. In KOVÁCS István (szerk.): *Tudományos válaszok a globalizáció változó kihívásaira*. Budapest: Magyar Rendészet-tudományi Társaság Hallgatói Tagozat, 28–36.
- BODA József szerk. (2019): *Rendészet-tudományi Szaklexikon*. Budapest: Ludovika Kiadó.
- KAKÓCZ Krisztián (2024): The Impact of the Temporary Security Border Barrier on Police Activities in the Field of Policing and Detention Aliens. *Internal Security*, 16(1), 43–57. Online: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.7092>
- VÁJLÓK László (2013): *Magyarország határképviselési rendszere: határképviselés és az államhatár rendjével kapcsolatos egyéb szabályok*. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- VARGA János (1996): A képzés lehetőségei a bonyolult helyzetekben folytatott tevékenységek vezetésére való felkészítésben. *Főiskolai Figyelő*, 7(1), 63–72.

Online hivatkozások

- ABINÉRI Ottó (1978): 24 óra az ügyeleten. *Határőr*, 33(31), 10. Online: https://adt.arcanum.com/hu/view/Hataror_1978_2/?query=tiszt%C3%A1zni+int%C3%A9zkedni+jelenteni&pg=89&layout=s
- DANYI József (2005): Tények, adatok. *Határőr*, 60(2), 5. Online: https://adt.arcanum.com/hu/view/Hataror_2005/?query=jogellenes+cselekm%C3%A9nyek&pg=42&layout=s
- Határsértők (2001). *Népújság*, 53(40), 3. Online: https://adt.arcanum.com/hu/view/NepujzagMarosvasarhely_2001_02/?query=%22illeg%C3%A1lis+migr%C3%A1ci%C3%B3val+%C3%B6sszef%C3%BCgg%C5%91%22&pg=164&layout=s
- KUBIK György (2005): Az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények területi megoszlása 2004-ben. *Határőr*, 60(2), 5. Online: https://adt.arcanum.com/hu/view/Hataror_2005/?query=jogellenes+cselekm%C3%A9nyek&pg=42&layout=s
- ORFK (2024): *Határrendészeti helyzetkép*. Online: www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/statistikak/hatarrendeszeti

Jogi források

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről
218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekről
2/2002. (BK 10.) BM–PM–SZCSM együttes utasítás az illegális migráció és az ahhoz kapcsolódó más jogellenes cselekmények komplex mélyléségi ellenőrzésének kialakítására
2007. évi LXXXIX. törvény az államhatárról
330/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a határátkelőhelyek a határterületről, valamint a határátkelőhely területére nem határátlépés céljából történő belépés és tartózkodás szabályairól
67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet a Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról
21/2008. (OT 11.) ORFK utasítás az illegális migrációval összefüggő jogsértések kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására
30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról
18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól
24/2011. (IX. 9.) BM utasítás a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer használatának szabályozásáról, az egységes elektronikus iratkezelés bevezetéséről és a bevezetést támogató projektszervezetek létrehozásáról
2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
7/2013. (III. 29.) BM utasítás a határrendészeti, igazgatásrendészeti, idegenrendészeti, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti egységes rendészeti statisztikai rendszer használatának szabályairól
36/2018. (VI. 27.) ORFK utasítás az illegális migrációval összefüggő jogsértések kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására
2023. évi XC. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról
35/2024. (II. 29.) Korm. rendelet a harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról szóló 2023. évi XC. törvény végrehajtásáról
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex)